

MEGHÍVÓ

A Lengyel Menyhért Városi Könyvtár szeretettel
meghívja Önt, kedves családját és barátait!

Pozsonyi József:

**„A balmazújvárosi német református egyház
anyakönyvei 2.**

Házassági anyakönyvek 1765 – 1912”

című kötetének bemutatójára.

A szerzővel beszélget dr. Páll István PhD, etnográfus,
Nyíregyháza Sóstói Múzeumfalva igazgatója.

Ideje:

2013. június 7.

15.00

Helye:

Lengyel Menyhért Városi Könyvtár
Balmazújváros, Dózsa György utca 1.

Magyarország lakossága a 18. évszázad elejére jelentősen lecsökkent. A másfél évszázadig tartó török hódoltság háborúi elől az emberek elmenekültek, sokan a harcokban veszték el. A török kiűzését követő időszak sem hozott békét az országnak. A csaknem nyolc évig tartó Rákóczi-szabadságharc (1703-1711) és az 1710-es években dúló kolera, pestis és egyéb járványok tovább tizedelték a lakosságot.

A lakatlanná és pusztává vált területek újranépesítésében jelentős szerepet játszottak a Német Birodalom Felső-Rajna menti területeiről áttelepültek. Ezt a folyamatot már egy 1689-ben kiadott császári-királyi telepítési pátens elindította. A német lakosság elvándorlási készségét fokozta az ötévi, esetleg hosszabb ideig tartó adómentesség, esetenként más egyéb kedvezmények ígérete. Mindemellett a Rajna-vidék a 17–18. évszázad fordulóján sűrűn lakott – már-már túlnépesedett – volt. Az ottani lakosság a súlyos adóterhek, a magyartól eltérő – a föld örökösök közti megosztása helyett – „törzsöröklés” szokása miatt és nem utolsósorban XIV. Lajos francia uralkodó sűrűn indított hadjáratok elől menekülve szívesen kelt útra új hazát keresve a hírek szerint szabadabb életet biztosító, gazdag termőföldű Magyarországra.

A 18. évszázad eleji magánföldesúri telepítések között jelentős volt Orczy István báró és Ráday Pál gróf Duna-menti birtokainak újranépesítése. Az 1720 körül Pfalzból Vadkert és Harta környékére telepedett németek egy jelentősebb csoportja 1765-ben tovább vándorolt, áttelepedett az akkor még az ország szívében – közepén – fekvő, ma mintegy félszáz kilométerre a magyar-román országhatártól található Balmazújvárosba. A Duna-menti főúri birtokokra telepített németesség végül a magyar Nagyalföld Hortobágy pusztájának keleti táján talált új hazát magának.

Nemzetiségi, nyelvi, vallási identitásuk megőrzéséért évtizedekig tartó küzdelmet folytattak. Önálló egyházközségük létrehozásáért, és saját anyanyelvükön – németül – történő iskoláztatásért, misézéséért

írt kérelmek szép számmal találhatóak a Tiszántúli Református Egyházkerület Levéltárában. Ezek egyikében – egy 1766. augusztus 11-én kelt kérelem elbírálására összehívott egyházkerületi gyűlés jegyzőkönyvében – olvasható a saját magukról írt meghatározásuk: „Balmaz Újvároson mostanában megtelepedett hajdan Palatinátus-beli [*Pfalz latin neve*] azután pedig Vadkerti [*ma Soltvadkert*], reformata keresztyén vallást valló német lakosok”.

A Balmazújvároson területileg is viszonylag elkülönülten, a „Németfalva”-nak nevezett településrészen letelepedett német gyülekezet 1801-től vált önálló egyházközséggé. Első lelkipásztoruk a Zürichből származó Johann Heinrich Fäsi volt. Anyakönyveiket 1801-től 1841-ig német nyelven, gót betűkkel vezették. A német gyülekezet önállósodása előtt a balmazújvárosi magyar református egyház anyakönyveibe jegyezték be a német gyülekezet tagjainak születését, házasságát és halálát. Az anyakönyvek egy része megsemmisült, vagy elkallódott. A levéltárban őrzött másodpéldányoknak köszönhetően csak az 1765–1769, az 1808–1830 közötti születési, az 1831–1832, 1872–1874 közötti születési, házassági és halotti anyakönyvek hiányoznak véglegesen mind az egyházi, mind pedig a levéltári gyűjteményekből.

A most megjelenő háromkötetes sorozatban a balmazújvárosi német református egyház anyakönyveit adjuk közre az állami anyakönyvezés bevezetéséig, 1895. október elsejéig. Az első kötet: **„Születési anyakönyvek 1769–1897.”** címmel 2012-ben jelent meg. Ez a jelenlegi kötet: **„Házassági anyakönyvek 1765–1912”** címmel az anyakönyvek mellett tartalmazza mindegyik – 1765/66-ban Balmazújvárosra telepedett – német család családfáját a betelepülő őstől többnyire a mai leszármazókig. A várhatóan 2013-ban megjelenő 3. kötet **„Halotti anyakönyvek 1765–1898.”** a balmazújvárosi németek történetével egészül ki.

Az anyakönyvek megjelentetését forráskiadványnak szántuk, a családfák és a kiegészítő tanulmány csak a jobb eligazodás miatt került a kötetekbe.

MEGHÍVÓ

Kellemes és hasznos időtöltést
a kedves olvasónak!

